

УДК 378.14

ДОНЧЕНКО С.В.

Київський національний університет технологій та дизайну

АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ЕСЛІНГЕНА (НІМЕЧЧИНА)

Мета. Виявлення діючих і результативних підходів та засобів до структуризації та організації навчального процесу у вищій школі Німеччини для можливого подальшого їх впровадження у вищих навчальних закладах України.

Методика. Використані загальновідомі методи візуального аналізу документації та інтерв'ю.

Результати. Визначено елементну структуру базових інформаційних освітніх документів, форму їх подання та поелементні особливості представлення інформації. Визначено шляхи відтворення принципів академічної культури та механізми їх реалізації.

Науково-практична значимість. Результати проведеного дослідження можуть бути використані для подальшої реорганізації, раціоналізації та удосконалення навчального процесу у ВНЗ України в процесі імплементації прийнятого Верховною Радою Закону «Про вищу освіту».

Ключові слова: організація навчального процесу, компетентності, курс дисциплін, освітній документ, студентоцентризм, модуль, освітній кредит.

Вступ. У прийнятому Верховною Радою Законі України «Про вищу освіту» закріплено напрями розвитку вітчизняної вищої освіти - створення єдиного освітнього простору в Україні та входження до Європейського простору вищої освіти. Це дозволить громадянам України реалізувати свої права на академічну мобільність та академічну свободу [1].

В статті 1 зазначеного Закону розтлумачується термін «академічна мобільність», як «можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому вищому навчальному закладі (науковій установі) на території України чи поза її межами» та термін «академічна свобода», як «самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова і творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і використання їх результатів» [1]. Ці основні положення і є головними принципами за якими відбувається побудова організації навчального процесу в європейській освіті. Тому детальний аналіз структури, організації та документального супроводження навчального процесу конкретного Європейського ВНЗ з метою подальшого використання прогресивних методів та засобів організації навчального процесу у

вітчизняних ВНЗ для ефективної розбудови освітнього простору України є актуальною задачею сьогодення.

Постановка завдання. Виходячи з актуальності поставленої задачі, автором проведено аналіз процесу організації навчання у Вищій школі прикладних наук міста Еслінген землі Баден-Вюртенберг у Німеччині (Hochschule Esslingen University of Applied Sciences). Об'єкт дослідження – процес організації навчання. Предметом дослідження обрано навчальні плани та супроводжувальна документація, а також форми та методи навчання і контролю знань. Дослідження проводилося методами візуального аналізу документації, та інтерв'ю.

Результати дослідження. В Німеччині існують такі різновиди ВНЗ як вищі школи та університети. У вищих школах викладаються в основному прикладні дисципліни, багато практичної фахової підготовки, метою такого навчання є отримання висококваліфікованого спеціаліста для певної сфери суспільства. Якщо проаналізувати представлений на рис. 1 навчальний план бакалавра вищої школи прикладних наук, то можна звернути увагу на відсутність у ньому фундаментальних базових дисциплін (вони знаходяться у блоках дисциплін за вибором студентів), які б поглиблювали загальноосвітні знання здобувача та на наявність, починаючи з першого семестру та до кінця навчання, тільки загальноспеціалізованих та вузькоспеціалізованих курсів. Представлений для аналізу навчальний план та вся інша документація відповідає напряму підготовки «Соціальна робота», але, слід зазначити, що структурні особливості та побудова навчального процесу за певним напрямом підготовки не впливає на загальні принципи та підходи до навчального процесу, які аналізуються в даній статті.

Більш теоретичних фундаментальних, загальних та спеціалізованих знань отримують здобувачі в університетах, їх готують до законотворчої, методично-наукової, наукової роботи у певній галузі суспільства.

Розглянемо більш детально структуру навчального плану, який отримують студенти в електронному варіанті на початку свого навчання. Він складається з:

- титульної сторінки (рис. 2);
- модульної погодинної та кредитної структури навчання (рис.1);
- таблиці розподілу курсів по окремих (більш загальних) розділах знань (рис.3) (ідентично до прийнятого поняття «цикл дисциплін» (примітка автора));

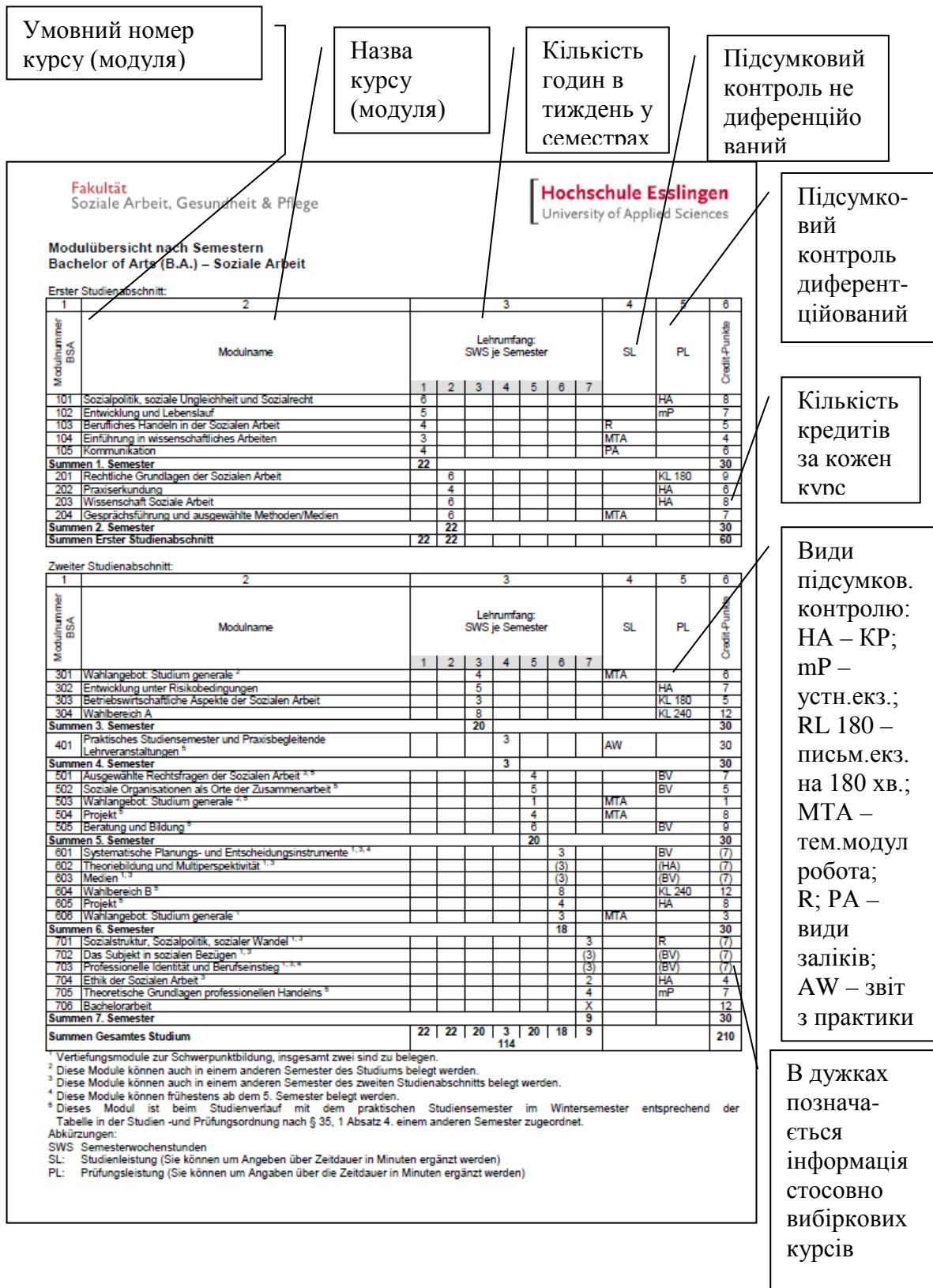

Рис. 1. Модульний посеместровий навчальний план (на 7 семестрів), який отримують студенти на початку навчання.

- програмної характеристики кожного курсу (модуля) за певною
  - формою (що нагадує за структурою український освітній документ «навчальну програму дисципліни») (рис. 4)
- загальний обсяг – 46 сторінок.

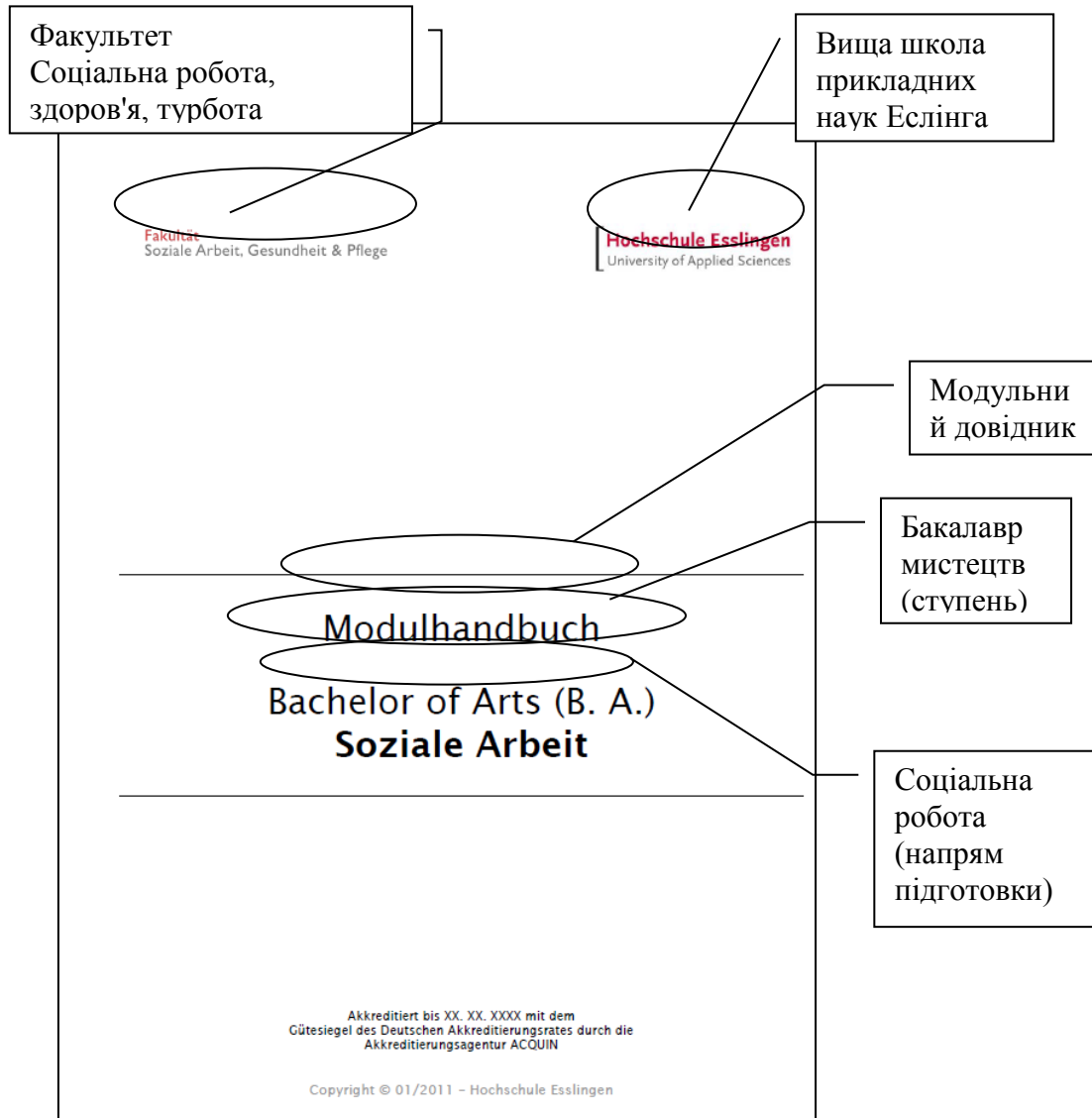

Рис. 2 Титульна сторінка програмного навчального документу.

Як видно з рисунка на титульній сторінці вказується: назва навчального закладу, факультету, документу, ступень підготовки та напрям. На наступному рисунку представлено загальну інформацію стосовно усіх курсів (модулів) дисциплін для певної спеціалізації під кодом «А» (Studienverlauf A), які вивчаються на протязі 7 семестрів з зазначенням сторінки, на якій можна знайти опис курсу (модуля), кількості кредитів, кількості годин на тиждень та номер семестру, в якому вивчається даний курс (модуль).

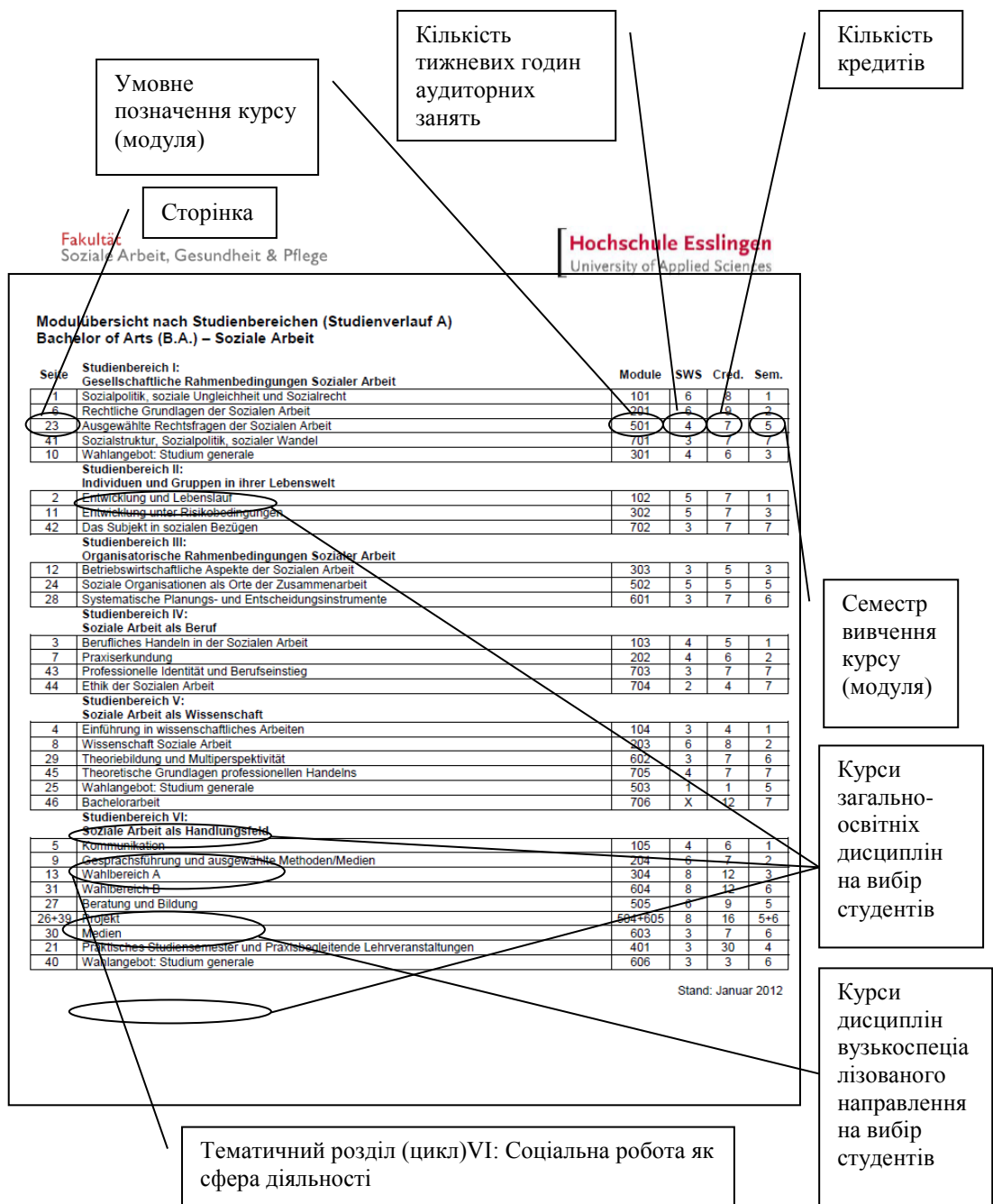

Рис. 3 Розподіл курсів (модулів) по тематичних розділах (циклах)

Аналізуючи представлену на рис. 3 інформацію, хочеться звернути увагу читачів на наступні, на погляд автора, достатньо важливі нюанси:

- всі шість розділів (циклів) курсів викладаються паралельно на протязі усього терміну навчання (наприклад: Розділ I: Загальна інформація та основи соціальної роботи – вивчається у 1, 2, 3, 5 та 7 семестрах; Розділ II: Особи та групи у суспільному житті – у 1, 3, 7 семестрах; Розділ III: Соціальна робота як професія – у 1, 2, 7 семестрах;

Розділ IV: Соціальна робота як професія – у 1, 2, 5, 6, 7 семестрах;
 Розділ V: - Соціальна робота як наука – у 1, 2, 5, 6, 7 семестрах; Розділ VI: Соціальна робота як сфера діяльності – у 1 – 6 семестрах);
 - усі розділи (цикли дисциплін) стосуються безпосередньо галузево-фахової підготовки студентів;

Modulnummer:	Credits:	☒ Pflicht- oder ☐ Wahlpflichtangebot	Semester:	☐ Sommersemester ☒ Wintersemester
101	8		1	
Modultitel: Sozialpolitik, soziale Ungleichheit und Sozialrecht				
Gesamtziel und Bedeutung des Moduls bezogen auf die berufliche Qualifikation: Die Studierenden lernen den Aufbau und die Ausgestaltung des Deutschen Wohlfahrtsstaates in seiner Bedeutung für die Aufgaben und die Gestaltung der Sozialen Arbeit, ihren Handlungsauftrag und mögliche Handlungsformen kennen. Sie sind fähig, Form und Niveau der sozialen Ungleichheit als gesellschaftliche Rahmenbedingungen der Sozialen Arbeit zu erkennen, sie zu analysieren, zu erklären und Interventionsmöglichkeiten vorzuschlagen.				
Beteiligte Disziplinen in der Regel: Politikwissenschaft, Soziologie, Rechtswissenschaft				
Inhalte: Verfassung und Sozialrecht: Sozialstaatsprinzip, Systematik des Sozialrechts - Sozialpolitik: Bedeutung des Sozialstaats für die Ausgestaltung der Aufgaben der Sozialen Arbeit, aktueller Umbau des Sozialstaats - Theorien und aktuelle Erscheinungsformen sozialer Ungleichheit: Exemplarische Vertiefung theoretischer Konzepte (Klasse, Schicht, soziale Lage, Milieus) an den Beispielen Armut, Geschlecht, Migration				
Kompetenzen: Nach erfolgreichem Abschluss des Moduls verfügen die Studierenden über folgende Kompetenzen und Fähigkeiten: Fachkompetenz: - Verstehen und Analysieren des Handlungsauftrags der Sozialen Arbeit aus den rechtlichen und politischen Rahmenbedingungen heraus - Reflektion des Zusammenhangs zwischen gesellschaftlichen Problemen und politischen Bearbeitungsformen - Erkennen und Erklären einzelner Formen sozialer Ungleichheit, Beschreiben möglicher Auswirkungen und kritische Einschätzung der Interventionsmöglichkeiten Sozialer Arbeit Methodenkompetenz: - Zusammenfassung theoretischer und empirischer Ergebnisse aus fachwissenschaftlicher Literatur - vergleichende Einschätzung der Ergebnisse im Hinblick auf spezielle Fragestellungen - Interpretation rechtlicher Grundlagen - schriftliche Gliederung und logische Darstellung von Ergebnissen individueller Lernprozesse Sozialkompetenz: - Diskussion sachlicher Fragestellungen - Argumentieren - Konstruktive Kritik üben				
Lernformen: Das Erlangen dieser Kompetenzen wird durch folgende Methoden und Aktivitäten gefördert: - Grundlagenvorlesung in Form von Vorlesungen - aufgabengeleitete Gruppenarbeit - Präsentation und Diskussion der Gruppenarbeit - individuelle Vor- und Nacharbeit in Form von Lese- und Textarbeit				
Prüfung: Die Prüfungsleistung wird erbracht durch eine Hausarbeit. Die Prüfungsanforderung ist die eigenständige Bearbeitung einer selbstgewählten Fragestellung aus vorgegebenen Themenbereichen, die modulübergreifend behandelt werden.				
Workload im Semester insgesamt: 200 h davon Kontaktzeit: 8 SWS – 90 h davon Selbststudium: 50 h davon Prüfungszeit (einschließlich Prüfungsvorbereitung): 60 h Konzipiert für: BSA			Art der Lehrveranstaltungen: Vorlesung Seminar/Übung Geöffnet für:	
Federführung: siehe aktuelles Vorlesungsverzeichnis				

Рис. 4 Стисла програмна характеристика певного курсу (модуля) дисциплін

- курси можуть вмещувати в собі одну або декілька дисциплін, які перераховуються в назві курсу через кому.

У такому вигляді (рис. 4) представлено усі 46 курсів, які викладаються на протязі 7 семестрів. На погляд автора, представлення інформації в такому вигляді на одній сторінці має дуже високу інформативність, а форма її подання (табличний вигляд) – раціонально скомпонована. Таке, односторінкове представлення інформації щодо курсу дисциплін, спрощує її сприйняття, знаходження необхідних її елементів та внесення до них змін.

Аналізуючи односторінкові програмні характеристики усіх 46 курсів дисциплін, було виявлено наступні особливості:

- всі курси мають від одної до чотирьох основних груп компетентностей (фахові; методичні; соціальні, особистісні);

- курси дисциплін вузькоспеціалізованого напрямлення за вибором студентів мають велику різноманітність та кількість вибіркового варіантів (наприклад в документі, який аналізується, їх - 11, позначаються вони номером курсу, який відповідає умовному позначенню (рис. 3), та через дефіс вказується номер від 1 до n, який відповідає номерам курсів, що взаємозамінюються відповідно до спеціалізації (приклад програмних характеристик таких курсів можна побачити на рис. 5);

- курси дисциплін загального спрямування за вибором студентів включають в себе: екскурсії; курси лекцій; семінари; самостійне опрацювання матеріалу.

Більш детально можна проаналізувати такі програмні складові, як: компетентності, методи та види навчання; норми часу на виконання певних видів робіт.

Як видно з рис. 4 та 5, кожна група компетентностей має свій набір складових, який коливається в межах від 1 до 7. Слід зазначити, що найбільший набір складових має група фахових компетентностей. Така тенденція прослідковується майже у всіх курсах дисциплін. Більшість курсів мають в середньому по три групи компетентностей, але можна зустріти такі курси, які дають змогу студентам набувати тільки фахові компетентності.

Розглядати детально складові групи фахових компетентностей, автор вважає, не доцільним з огляду на їх вузько спеціалізовану направленість. Більш узагальненими є компетентності, які входять до методичної групи, а саме:

- вміння після опрацювання літературних джерел виявляти головне та другорядне;

- вміння отримувати результат;

Fakultät Soziale Arbeit, Gesundheit und Pflege Studiengang: Soziale Arbeit (B.A.)		Hochschule Esslingen University of Applied Sciences	
Studienbereich VI: Soziale Arbeit als Handlungsfeld			
Modulnummer: 804 - 3	Credits: 12	Semester: 4/6	Semester: ☒ Sommersemester ☐ Wintersemester
Modultitel: Wahlbereich: Soziale Arbeit mit Kindern und Jugendlichen in Einrichtungen der Erziehungshilfe			
Gesamtziel und Bedeutung des Moduls bezogen auf die berufliche Qualifikation: Das bislang erworbene Grundlagenwissen wird auf den Arbeitsbereich und die Zielgruppen dieses Wahlbereichs zum Handlungswissen für das Feld der Sozialen Arbeit mit Kindern und Jugendlichen in Einrichtungen der Erziehungshilfe gebündelt. In exemplarischer Weise erfahren die Studierenden, auf welche Weise Analyse, Planung, Handeln und Reflexion im jeweiligen Feld mit Hilfe der Kenntnisse aus den jeweils beteiligten Disziplinen bewältigt werden können.			
Beteiligte Disziplinen in der Regel: Sozialarbeitswissenschaft, Erziehungswissenschaft, Soziologie, Sozialpädagogik, Psychologie, Rechtswissenschaft			
Inhalte: Einblick in die Arbeitsfelder: Sozialpädagogische Heime und Verbundsysteme erzieherischer Hilfen (z. B. Jugendhilfeeinheiten etc.), psychotherapeutische Kleinheime, Außenwohngruppen, heilpädagogische Tagesgruppen, Notaufnahmestelle, betreutes Jugendwohnen, intensive sozialpädagogische Einzelbetreuung (ISE), Alternativen zur geschlossenen Unterbringung.			
Soziale Arbeit mit den Zielgruppen: Kinder, Jugendliche und Volljährige, die erzieherische Hilfen in Einrichtungen auf gesellschaftlicher Grundlage des KJHG beanspruchen können.			
Kennen lernen folgender sozialpädagogischer Konzepte: adressaten- und beteiligungsorientierte Entwicklungsförderung von jungen Menschen in Einrichtungen der Erziehungshilfe.			
Kompetenzen: Nach erfolgreichem Abschluss des Moduls verfügen die Studierenden über folgende Kompetenzen und Fähigkeiten: Fachkompetenz:			
<ul style="list-style-type: none"> - Analyse der Anspruchs begründung - Analyse von Anforderungen an die Hilfeplanung vor dem Hintergrund entwicklungspsychologischer und entwicklungspsychologischer Erkenntnisse - Aufnahme-, Erziehungs- und Hilfeplanung nach selbstreflexiven und konzeptionellen Überlegungen - Heimerziehungsforschung 			
Methodenkompetenz: <ul style="list-style-type: none"> - Verwirklichung kollegialer Arbeitsformen unter Berücksichtigung der vorgeschriebenen Beteiligungsstruktur und zielorientierten Umsetzung - Fremd- und Selbstevaluation 			
Selbstkompetenz: <ul style="list-style-type: none"> - Reflexion personaler, berufsrollenspezifischer und institutioneller Gegebenheiten im Feld in ihren Auswirkungen auf die Ausgestaltung der professionellen Beziehung zu Adressatinnen und Adressaten und auf die Orientierung und Selbstbehauptung im jeweiligen Sozialraum 			
Lernformen: Das Erlangen dieser Kompetenzen wird durch folgende Methoden und Aktivitäten gefördert:			
<ul style="list-style-type: none"> - Informationsengabe durch die Dozentinnen und Dozenten - Eigenständige Praxiserkundungen mit Präsentation der Ergebnisse im Plenum - Literaturstudium mit Präsentation des Gelesenen im Plenum - Gruppenarbeit in Seminaren mit gezielten Arbeitsaufträgen - Erprobung ausgewählter methodischer Aspekte, z. B. im Rollenspielsprache oder im Planspiel 			
Prüfung: Die Prüfungsleistung wird erbracht durch eine Klausur (240 Minuten).			
Workload im Semester insgesamt: 300 h		Art der Lehrveranstaltungen: Seminar/Übung	
davon Kontaktzeit: 8 SWS = 120 h		davon Selbststudium: 130 h, davon Erkundung 15 h	
davon Prüfungszeit (einschließlich Prüfungszeit): 50 h		Konzipiert für: BSA	
Federführung: siehe aktuelles Vorlesungsverzeichnis			

Fakultät Soziale Arbeit, Gesundheit und Pflege Studiengang: Soziale Arbeit (B.A.)		Hochschule Esslingen University of Applied Sciences	
Studienbereich VI: Soziale Arbeit als Handlungsfeld			
Modulnummer: 804 - 5	Credits: 12	Semester: 4/6	Semester: ☒ Sommersemester ☐ Wintersemester
Modultitel: Wahlbereich: Soziale Arbeit mit Frauen und Mädchen und mit Männern und Jungen			
Gesamtziel und Bedeutung des Moduls bezogen auf die berufliche Qualifikation: Das bislang erworbene Grundlagenwissen wird auf den Arbeitsbereich und die Zielgruppen dieses Wahlbereichs zum Handlungswissen für das Feld der Sozialen Arbeit mit Frauen und Mädchen und mit Männern und Jungen gebündelt. In exemplarischer Weise erfahren die Studierenden, auf welche Weise Analyse, Planung, Handeln und Reflexion im jeweiligen Feld mit Hilfe der Kenntnisse aus den jeweils beteiligten Disziplinen bewältigt werden können.			
Beteiligte Disziplinen in der Regel: Politikwissenschaft, Erziehungswissenschaft, Soziologie, Sozialarbeitswissenschaft, Sozialpädagogik, Gesundheitswissenschaft			
Inhalte: Einblick in die Arbeitsfelder: Frauenhäuser und Frauenberatungsstellen, Frauenbildungs- und Kulturarbeit, Mütterzentren, Noruf- und Beratungsstellen, § 218, Frauengesundheitszentren, Männergesundheitszentren, Selbsthilfegruppen, Mädchenarbeit, Jungenerbeit, Anti-Gewalt-Trainings, Täterarbeit, Frauenarbeits- und Wohnprojekte, Mütter-Kind-Heime, Gleichstellungsstellen.			
Soziale Arbeit mit den Zielgruppen: Mädchen und Frauen, Männer und Jungen in der Auseinandersetzung mit geschlechtsspezifischer Sozialisation und Problemlagen.			
Kennen lernen folgender sozialpädagogischer Konzepte: Geschlechtsreflektierende Sozialarbeit und Problembewältigung, Hilfe zur Selbsthilfe, Empowerment, Ganzheitlichkeit und Lebenslagenorientierung, Gender-Mainstreaming in der Sozialen Arbeit, Hilfeangebote zur Existenzsicherung (Arbeit, Wohnen)			
Kompetenzen: Nach erfolgreichem Abschluss des Moduls verfügen die Studierenden über folgende Kompetenzen und Fähigkeiten: Fachkompetenz:			
<ul style="list-style-type: none"> - Kenntnis und kritische Analyse der rechtlichen, politischen, gesellschaftlichen und sozialpädagogischen Rahmenbedingungen Sozialer Arbeit mit Frauen/ Mädchen und Männern/ Jungen - Kenntnis von wichtigen Arbeitsfeldern in der geschlechtsreflektierenden Sozialen Arbeit/Sozialpädagogik - Auseinandersetzung mit der sozialen Konstruktion von Geschlecht (Zuschreibungen und Veränderungsprozesse) 			
Selbstkompetenz: <ul style="list-style-type: none"> - Auseinandersetzung mit der eigenen Sozialisation, mit der Berufsrolle, der eigenen Haltung (Parteilichkeit) und dem weiblichen/ männlichen Klientel in den verschiedenen Arbeitsfeldern 			
Lernformen: Das Erlangen dieser Kompetenzen wird durch folgende Methoden und Aktivitäten gefördert:			
<ul style="list-style-type: none"> - Informationsengabe durch die Dozentinnen und Dozenten - Eigenständige Praxiserkundungen mit Präsentation der Ergebnisse im Plenum - Literaturstudium mit Präsentation des Gelesenen im Plenum - Gruppenarbeit in Seminaren mit gezielten Arbeitsaufträgen - Erprobung ausgewählter methodischer Aspekte, z. B. im Rollenspielsprache oder im Planspiel 			
Prüfung: Die Prüfungsleistung wird erbracht durch eine Klausur (240 Minuten).			
Workload im Semester insgesamt: 300 h		Art der Lehrveranstaltungen: Seminar/Übung	
davon Kontaktzeit: 8 SWS = 120 h		davon Selbststudium: 130 h, davon Erkundung 15 h	
davon Prüfungszeit (einschließlich Prüfungszeit): 50 h		Konzipiert für: BSA	
Federführung: siehe aktuelles Vorlesungsverzeichnis			

Рис. 5 Програмна характеристика курсів дисциплін, які взаємозамінюються у планах відповідно до вибору студентів.

- вміння підводити підсумки та оформлювати результати;
- вміння робити аналіз інформації та таке інше.

Наступна група соціальних компетентностей містить такі:

- вміння вести дискусію;
- вміння з розумінням аргументувати та пояснювати свою думку;
- вміння критикувати; вміння працювати в групі та таке інше.

Велику увагу приділяють викладачі, за словами студентів, набуванням останніми особистісних компетентностей таких, як:

- вміння виконувати роботу в рамках робочого часу та не занурюватися у роботу у свій особистий час;
- усвідомлювати свої особисті переваги та гідність.

Стосовно методів та видів навчання, можна зазначити, що:

- в даному ВНЗ використовують для викладання матеріалу лекції, групові роботи, презентації та дискусійне обговорення групових самостійних робіт (3 – 5 студентів), індивідуальна робота студентів з захистом усно або представлення результатів у письмовому вигляді;

- під час навчання студенти обов'язково приймають участь у реальних проектах, які організуються та виконуються в рамках ВНЗ під керівництвом викладачів, які є ідейними засновниками та керівниками таких. У проектах може одночасно приймати участь від 8 до 30 студентів. Проект, як окремий курс (модуль), вноситься у план навчання та має певну кількість кредитів, які зараховуються студентам після його виконання.

Також, хочеться звернути увагу читачів на норми часу для виконання певних видів самостійної роботи студентів:

- підготовка до підсумкового контролю становить від 30 до 90 годин (у більшості курсів встановлено 50 годин);

- підготовка письмової бакалаврської роботи обсягом 35 сторінок становить 300 годин;

- практика в виробничих умовах становить 750 годин з них 45 годин відводиться на консультації з керівником від ВНЗ.

Слід звернути увагу на те, що базу для проходження практики студент знаходить самостійно, після чого звертається до секретаріату (деканату) для оформлення необхідних документів.

Всю необхідну інформацію стосовно матеріалів з дисциплін курсів студенти отримують через модульне середовище, яке організовано на платформі Modul, подібно до модульного середовища КНУТД.

На відміну від КНУТД, студенти вищої школи Еслінгена не використовують модульне середовище для проходження контрольних заходів, тобто машинно-тестовий метод для контролю знань в їх навчальному процесі не застосовується. Всі контрольні заходи

проводяться безпосередньо в очному режимі. Не має і такої практики, як пересилання через модульне середовище письмових робіт для перевірки. Студенти в зручний для них час під'їзжають до ВНЗ, де встановлено спеціальні контейнери-скриньки, та вкладають в них письмові роботи для перевірки. Робітники секретаріату (деканату) комплектують вилучені з скриньок роботи та передають їх викладачам.

Хочеться звернути увагу читачів на те, як відтворюється один з принципів академічної культури – студентоцентризм [2] в аспекті організації навчання у Європейському ВНЗ. За таким принципом будується навчальний процес і в інших країнах світу. Наприклад, у США важливу роль у становленні фахівця будь-якого напрямку відіграє індивідуалізм, який означає, у першу чергу, вільний вибір і відповідальність. У сфері освіти США він проходить наскрізним елементом і виявляється в індивідуальному підході до навчальних потреб кожного студента [3].

За таким принципом будується організація навчальних заходів і у вищій школі Еслінгена:

по-перше, студенти прикріплюються до певних груп тільки на 1-му курсі навчання (якій вважається перехідним від групового шкільного навчання до індивідуального), на всіх інших курсах студент індивідуально обирає (окрім лекцій) з запропонованого у розкладі варіанту зручний для нього час відвідування занять або заняття, які проводить певний викладач (організаційно відтворюється такий вибір шляхом запису через мережу інтернет до списку певної групи, яку зазначено в електронному розкладі (рис. 6)), якщо студент не встиг зареєструватися в ту чи іншу групу з причини обмеженості в кількості слухачів, він може скористатися правом обміну у разі знаходження в іншій групі бажаючих студентів, для цього необхідно заповнити певну електронну форму і відіслати її до секретаріату (деканату);

по-друге, студент сам обирає спосіб вивчення матеріалу (або вивчає самостійно, або відвідує заняття за розкладом), організаційно це відбувається таким чином: якщо на заняття з'явилося 5 осіб і більше, тоді викладач проводить заняття, якщо менше – заняття замінюється на консультацію для тих студентів, які з'явилися та її потребують;

по-третє, базовий термін навчання для ступеню бакалавра складає 7 семестрів, але, якщо студент з якихось особистих причин не встигає набрати 210 кредитів (кредити відмічаються в індивідуальній заліковій електронній книжці після отримання позитивної оцінки за контрольний захід з певного курсу), тоді термін його навчання може бути подовжено до 10 семестрів;

по-четверте, студент має право самостійно обирати проект, в якому він бажає приймати участь (організаційно це відтворюється через інтернет шляхом реєстрації за допомогою електронного розкладу (рис. 7));

Studiengang Soziale Arbeit (Bachelor) - Hauptstudium Seite 9

H 303 Betriebswirtschaftliche Aspekte der Sozialen Arbeit
 (Federführung/POS: Holdenrieder)
 (3 SWS) (5 Credits) (PL: Klausur)
 Stundenverteilung pro Semesterwoche: Kontaktzeit: 3 SWS; Selbststudium: 2,7 Stunden.
 Eine der Veranstaltungen „Betriebswirtschaftliche Grundlagen“ und eine der Veranstaltungen „Finanzierung Sozialer Einrichtungen“ muss während des 3. Semesters von Ihnen absolviert werden.

BSA-071 Holdenrieder	Do	09.30-11.00 F 01.108a	Betriebswirtschaftliche Grundlagen Sozialer Arbeit (zweistündig) (33 TN) (BSA303BWL)	3. Sem. Gruppe A
BSA-072 Holdenrieder	Do	11.15-12.45 F 01.108a	Betriebswirtschaftliche Grundlagen Sozialer Arbeit (zweistündig) (33 TN)	3. Sem. Gruppe B
BSA-073 Marx	Do	08.30-10.00 F 01.111	Betriebswirtschaftliche Grundlagen Sozialer Arbeit (zweistündig) (33 TN)	3. Sem. Gruppe C
BSA-074 von Bohmer	Di	09.30-11.00 F 01.106	Finanzierung Sozialer Einrichtungen (8 Termine a 2UE: 17.03./31.03./14.04./28.04./12.05./02.06./16.06./30.06.2015) (einstündig) (BSA303FIN) (33 TN)	3. Sem. Gruppe A
BSA-075 von Bohmer	Di	11.15-12.45 F 01.106	Finanzierung Sozialer Einrichtungen (8 Termine a 2UE: 17.03./31.03./14.04./28.04./12.05./02.06./16.06./30.06.2015) (einstündig) (33 TN)	3. Sem. Gruppe B
BSA-076 von Bohmer	Di	14.06-15.30 F 01.106	Finanzierung Sozialer Einrichtungen (8 Termine a 2UE: 17.03./31.03./14.04./28.04./12.05./02.06./16.06./30.06.2015) (einstündig) (33 TN)	3. Sem. Gruppe C

Рис. 6 Приклад сторінки електронного розкладу з різними варіантами для вибору студентів щодо дня, часу та викладачів стосовно проведення занять

H 504 Projekt (1. Projekthälfte) (Federführung/POS: jede/r Dozent/in selbst) (4 SWS) (8 Credits) (SL: Modultypische Arbeit) Stundenverteilung pro Semesterwoche: 4 SWS; Selbststudium: 7,3 Stunden. Die Auslosung der Projekte hat bereits stattgefunden. Bitte informieren Sie sich auf der Homepage der Hochschule unter Download – Für Studierende – „Ergebniss Projektauslosung SoSe15 und WiSe15/16“ über das Ergebniss der Auslosung.				
BSA-096 Laging/Heidenreich (BSA504PRO1)	Fr	08.30-11.45 F 01.101	User Involvement (vierstündig)	5. Sem. BSA
BSA-097 Herrmann (BSA504PRO2)	Fr	09.30-12.45 F 02.013	Musik im Kontext von Sozialer Arbeit und Bildungsinstitutionen (vierstündig)	5. Sem. BSA

Рис. 7 Приклад сторінки електронного розкладу з різними варіантами для вибору студентів щодо участі у проектах

по-п'яте, з метою збільшення усвідомлення студентів щодо вибору відвідування того чи іншого заняття з певного курсу дисциплін (особливо якщо це стосується профорієнтаційної специфіки) викладач в електронному розкладі має змогу розмістити коротку анотацію щодо проведення занять з акцентуванням певних нюансів викладання (рис. 8).

HAUPTSTUDIUM (H) 7. SEMESTER				
H 705 Theoretische Grundlagen professionellen Handelns (Federführung/POS: jede/r Dozent/in selbst) (4 SWS) (7 Credits) (PL 21: mündliche Prüfung) Stundenverteilung pro Semesterwoche: Kontaktzeit: 4 SWS; Selbststudium: 5 Stunden. (BSA5-4HAM)				
BSA-151 Möller	Di	14.00-17.15 F 01.110a	Theoretische Grundlagen professionellen Handelns (max. 25 TN) (vierstündig)	7. Sem. Gruppe A
Soziale Arbeit versteht sich häufig als „Lebensweltorientiert“, als „Hilfe zur Lebensbewältigung“ oder auch als Chance zur Verbesserung der „Lebensgestaltung“ ihrer Adressatinnen. Das Seminar klärt, auf welche theoretischen Grundlagen solche Aussagen gestützt werden können und erörtert an Beispielen aus auszuwählenden Arbeitsfeldern welche konkreten Folgen sie für die konzeptionelle Planung der Praxis professionellen Handelns haben. Zentrales Ziel ist es, exemplarisch einen verständlichen, für das eigene Handeln als (künftige) Fachkraft tragfähigen und handhabbaren Theorie-Praxis-Zusammenhang Sozialer Arbeit aufzuzeigen.				
BSA-152 Maar	Di	09.30-12.45 F 03.001a	Theoretische Grundlagen professionellen Handelns (max. 25 TN) (vierstündig)	7. Sem. Gruppe B
Die Studierenden lernen anhand ausgewählter theoretische Konzepte (insbesondere Lebensbewältigung, Dienstleistungsansatz, Soziale Arbeit und soziale Probleme) komplexe Fallsituationen zu analysieren und darauf aufbauend Interventionen zu entwickeln. Der Schwerpunkt richtet sich dabei auf das exemplarische Feld der existenziellen Notlagen.				
BSA-153 Maar	Mo	14.00-17.15 F 01.209	Theoretische Grundlagen professionellen Handelns (max. 25 TN) (vierstündig) (30.03. in F 01.213, 27.04.-11.05. in F 01.-254)	7. Sem. Gruppe C
Die Studierenden lernen anhand ausgewählter theoretische Konzepte (insbesondere Lebensbewältigung, Dienstleistungsansatz, Soziale Arbeit und soziale Probleme) komplexe Fallsituationen zu analysieren und darauf aufbauend Interventionen zu entwickeln. Der Schwerpunkt richtet sich dabei auf das exemplarische Feld der existenziellen Notlagen.				

Анотація до курсу з зазначенням орієнтованого напрямку викладання

Рис. 8 Приклад сторінки електронного розкладу з різними варіантами для вибору студентів та роз'ясненням нюансів викладання.

Висновки. Метою проведення даного дослідження було – ознайомлення з існуючою структурою бакалаврської освіти та організацією навчального процесу у вищому навчальному закладі Європи та висвітлення діючих підходів та засобів щодо реалізації основних принципів сучасної парадигми вищої освіти. Результати проведеного дослідження можуть бути використані для подальшої реорганізації, раціоналізації та удосконалення навчального процесу у ВНЗ України в процесі імплементації прийнятого Верховною Радою Закону «Про вищу освіту».

Список використаних джерел

1. Закон України "Про вищу освіту" [Електронний ресурс] / Освіта. ua. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/law/2235/list/1/>
2. Г. Хоружий, Студентоцентризм як принцип академічної культури: зародження і розвиток університетського руху в Європі / Г. Хоружий // Вища школа. — 2012. — № 4. — С. 7-24.
3. М. Кокор. Педагогічні технології підготовки майбутніх викладачів іноземної мови за професійним спрямуванням в університетах США / М. Кокор // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2013. - № 3. — С. 262-270.

АНАЛИЗ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА В ВИСШЕЙ ШКОЛЕ ЭСЛИНГЕНА (ГЕРМАНИЯ)

ДОНЧЕНКО С. В.

Киевский национальный университет технологий и дизайна.

Цель. Выявление действующих и результативных подходов и способов структуризации и организации учебного процесса в высшей школе Германии для возможного дальнейшего их внедрения в высших учебных заведениях Украины.

Методика. Используются общеизвестные методы визуального анализа документации и интервью.

Результаты. Определены элементная структура базовых информационных образовательных документов, формы их представления и поэлементные особенности представленной информации. Определены пути для воплощения принципов академической культуры и механизмы их реализации.

Научно-практическая значимость. Результаты проведенного исследования могут быть использованы для дальнейшей реорганизации, рационализации и совершенствования организации учебного процесса в ВУЗах Украины в процессе имплементации принятого Верховной Радой Закона «О высшем образовании».

Ключевые слова: *организация учебного процесса, компетентности, курс дисциплин, образовательный документ, студентоцентризм, модуль, образовательный кредит.*

ANALYSIS OF THE ORGANIZATION OF EDUCATIONAL PROCESS IN HIGH SCHOOL OF ESLINGEN (GERMANY)

DONCHENKO S. V.

Kyiv National University of Technologies and Design.

Purpose. Detection of active and effective approaches and ways of structuring and organization of educational process in higher education in Germany for possible further their introduction in higher educational institutions of Ukraine.

Methodology. Used well-known methods of visual analysis of documents and interviews.

Findings. Defined structure of the basic information of educational documents, their presentation and element wise features of the information provided. Defined the ways to implement the principles of academic culture and mechanisms for their implementation.

Practical value. The results of this study can be used for further reorganization, rationalization and improvement of the educational process in higher educational institutions of Ukraine in the process of implementation the Law "On Higher Education".

Keywords: *organization of scientists process competence course disciplines, educational documents, studentotsentrizm, module, an educational loan.*